

Към читателя

Причината за написването на този роман е усещането за хроничен недостиг на време. Почти откакто се помня имам проблеми с времето. А времето е невъзвратим ресурс. Отлита. И с това нищо не може да се направи. Няма как да се изживее отново вчерашният ден. Може да се повтори в някаква степен, но няма как да се изживее наново. Той е отлетял.

По някакъв повод трябваше да си припомня събития от началото на 90-те години. Като че ли бяха вчера. Като че ли вчера бе Кръглата маса през 1990. Аз си се мисля за млад, но между тридесет годишнината ми, която отчетливо помня, и петдесетгодишнината ми, която почти неотдавна мина, лежи някакъв сън, изпълнен с важни неща, които сякаш се спяха в един миг. Въобще, периодът 1985-2006 мина като сън. Бе така претъпкан със случващи се неща, които до вчера бяха немислими, че профуча покрай мен преди да го усетя, камо ли – да го осмисля. При това, аз съм активен участник в тези събития. Би трябвало да съм наясно с тях.

С този роман си поставям две основни цели:

Първо, искам чрез няколко събирателни образа да представя какво се случило е то поколение в периода 1986-1995 година. Това бяха години, които си заслужава да се погледнат през човешките съдби, върху които те сложиха отпечатък. От гледна точка на един роман – това е най-хубавото. Защото литературни образи, в чиито съдби не се случват драматични неща, нямат място в един роман. Събитията сложиха различен отпечатък върху съдбите ни. На едни от нас донесоха удовлетворение и успех, на други – пропуснати възможности, на трети - прекършени съдби. Аз не познавам достатъчно хора от обществото ни, за да мога да обхвана чрез героите в романа всички социални групи. Тук съм разгледал развитието на

съдбите на четири образа, променяли се драматично в периода 1986-95 г. В моите представи това са четири характерни образа, които представят доста широк кръг хора от средите, които познавам. Това са част от младите, образовани, амбициозни и работливи хора, които искаха и работеха да променят България през 80-те и 90-те години. Те не изчерпват характерните съдби от моето поколение. Например, сред главните герои в романа няма чист дисидент, като д-р Тренчев или д-р Желю Желев, които аз дълбоко уважавам, но които не познавам достатъчно добре, за да пресъздам тук подобен достатъчно достоверен образ. Някои имена на действителни хора споменавам съвсем бегло по повод на отделни действителни случки. Имах желание да вплета в разказаните събития например образа на Андрей Луканов – един от много важните участници в тях. Човек, чиито действия сложиха отпечатък върху ставащото у нас. Разказът обаче тръгна в такава посока, че за него в тези истории не остана място. Което не е така в историята. Същото мога да кажа за проф. Любен Беров и за други участници в събитията, с които имах възможност да работя достатъчно близко през описания период и чиито съдби са също достатъчно драматични. Независимо от всички тези слабости, се надявам, че романът ми ще предизвика интерес.

Второ, с този роман си поставям за цел да поставя пред младите хора въпроса за времето, което в човешки смисъл отлита действително като миг. Когато човек е млад, всичко му изглежда страшно мудно. Животът изглежда безкраен. Има толкова много време, че част от него спокойно може да бъде пражосана. Това е нормално. Не за това ми е думата. Въпросът е да се осъзнава, че животът ни не е една непрекъсната линия, а е низ от събития, които в крайна сметка образуват това, което по-късно, много по-късно, осъзнаваме като изживяното време. Сред тези събития може да има и такива с историческо значение. В повечето съдби такива няма. Има много „малки“ случки, „маловажни неща“, които изведнъж се оказват най-съществените, изведнъж започват да блещукат по-ярко, когато човек по някакъв повод си прави равносметка. Романът

разглежда девет такива лични, или обществено значими момента, случили се на четири души в период от десет години. Литературните събития и образи рядко оживяват в личните ни съдби. Сигурно мнозина ще оценят някои от разказаните неща като незначителни. Животът на всеки един от нас, обаче, е нещо лично. И е изграден не от мащабните събития на епохата, а от малките, понякога интимни моменти, или житейски одраскания, които блестят през призмата на времето върху това, което наричаме моят личен живот, върху това, което всеки от нас е преживял през изтеклите десетилетия. Надявам се след прочитането на романа по-младите читатели да оценяват с повече внимание и разбиране интересните моменти в своя живот тогава, когато те се случват. Да ги оценяват като нещо важно, така както става с героите от романа. Девет по-важни или по-маловажни момента в някаква степен обрисуват цяла една епоха. С нейните мечти, страсти, успехи и провали.

От структурна и композиционна гледна точка романът е построен много просто, макар и малко странно. Той включва четири части с общо девет глави. Всяка част е разказана от името на различен герой. Първо разказва Андрей, после Емил, Николай и накрая Иван. Този похват ми позволи да изграждам образите на другите трима през погледа, преценките и действията на разказващия. Идеята ми бе съдбите на тези четири героя в периода 1986-1995 г да се развиват като в своеобразна ДНК молекула, в която съдбите им вървят някак успоредно пред погледа на читателя, като се описват с конкретните разказани неща. В моите представи тази структура на романа всъщност илюстрира в някаква степен развитието на цялото ни поколение. Което изнесе на плещите си невероятно сложна, едновременно победна и драматична, а за някои и трагична история. Повечето от нас тръгнахме от мечтите си за изграждане на едно справедливо и проспериращо общество „с човешко лице”. Днес, като членове на Европейския съюз виждаме, или поне се опитваме да видим, мечтите си реализирани в него, в общество с точно такива ценности. Имах възможност да работя за постигането на тази цел. Но да

осмислим света през новите реалности не беше лесно. И не на всички ни се отдаде бързо. Тук съм се опитал да пресъздам първите десет години от нашата собствена метаморфоза. Навремето имаше един виц: „колебая се с линията на партията”. Е, героите в романа „се колебаят” с промените в обществените отношения, доста често – болезнени. Искам специално да подчертая, че времето все още не е утаило представите ни за положителния и отрицателния герой. Един и същ образ, едни и същи постъпки преди сме оценявали различно от оценките, които им даваме сега - поради различните норми и стилистика на двете обществено-икономически системи. Тази, в която живяхме до 1989 и тази, в която живеем сега. Естествено е един читател да вижда в някой от образите положителен герой, а друг да квалифицира същия образ като боклук. Или обществен враг. Надявам се да съм представил достатъчно добре проблема за отговорността ни, когато служим осъзнато или сляпо на едни или други политически пристрастия. Защото времената се менят.

С този роман се издължавам частично на приятелите си, с които – макар и мъничко, помогнахме да се случат нещата, които доведоха до 01.01.2007. Не че им дължа нещо. Всеки от нас вече си получи заслуженото според това как си е научил урока. Искам само да покажа, че нашите съдби са своеобразна плата за това, което постигаме. Не става дума за елементарната пазарна размяна, в която разменяме една стойност за друга такава. Променяйки света ние променяхме себе си. Променяхме плановете си, постъпките си, вярванията си, мечтите си. И в същото време системата, или обществото, променяха нас. Образно казано, ние – всички, които участвахме активно в обществено-политическите събития през 80-те и 90-те години, се опитвахме да тласнем системата в някаква посока. Според всеки от нас, десни и леви – в правилната посока. А системата се завърташе накъдето тя си искаше. Дано с този роман съм успял отчасти да покажа как се случваше това.

Накрая, няколко думи за фотографското представяне на някои от описаните събития. Използвам съм го от чисто маркетингови съображения. Ако читателят се съмнява, че конкретното събитие е описано достоверно, да може да попита някого от живите му свидетели. Най-вероятно той ще го потвърди. С тази фотографска точност в някои от описаните събития целя да постигна у читателя усещане за достоверност в описанието на всичко разказано. Което по замисъл надраства историческата точност, в смисъл, че това не е автобиография или исторически труд. Защото конкретните събития имат историческа стойност само за историците и за учениците, от които утре ще се иска да ги оценяват „според повелите на времето“. Искях да направя чисто романизиран разказ за 1986-1995 година, в който оценката на станалото с нас далеч надхвърля личните ни драми и успехи. Така че романът да се превърне в разказ за съответния исторически период. След всичко изживяно, за нас вече тези събития са само белези по душата. Понякога белези от щастие, понякога – от радост, мъка, безнадеждност, ярост... Каквито и да бяхме, в каквото и да вярвахме, каквото и да постигнахме през описания период – това са вече само десет минали години от живота ни.

За добро или за лошо, този роман разбутва стари рани. Ако ти се стори, че нещо от него те връща към стари неща, които болят, или просто натъжават, затвори го. Което е минало, си е отишло. Нека спи някъде отзад, зад спомените ни. В края на романа един от героите казва, че човешкият живот му се струва като дълъг летен ден. Последните десет години, от които са отлетели като един кратък следобед. Поради това кръстих романа си така, краткият следобед на един дълъг ден.

Защото и аз не ги усетих тези десет години.

Веселин Благов